

Asia: VN/22876/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta (tilapäinen suojele)

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne tähän.

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuella. Tukijoita on 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnesty työskentelee kansainvälisesti ja Suomessa laaja-alaisesti ihmisoikeuksien edistämiseksi.

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto otsikon asiassa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan, että tilapäisen suojelelun perusteella myönnettävät ja myönnettyt oleskeluluvat olisivat voimassa siihen asti, kuin kulloinkin sovellettava valtioneuvoston päätös tilapäisestä suojelelusta olisi voimassa. Tällä hetkellä tilapäisen suojelelun kesto on yhteensä kolme vuotta.

Lisäksi esitysluonnoksessa ehdotetaan, että valtioneuvosto voisi yleisistunnossaan päättää, että niiden väestöryhmien, joiden tilapäinen suojelelun perustuu kansalliseen harkintaan, oleskeluluvat päättyisivät tätä aiemmin. Valtioneuvosto päätti 7.9.2023, että Suomi ei enää anna tilapäistä suojelelun Suomeen saapuville tietyille kansalaisuudettomille henkilöille ja muiden kolmansien maiden kansalaisille kuin ukrainalaisille.

Amnesty kannattaa ehdotusta tilapäisen suojelelun perusteella myönnettävien oleskelulupien voimassaolon jatkumisesta yhdenmukaisesti valtioneuvoston päätöksen kanssa. Tilapäisen suojelelun tarve voi jatkua yli nykyisen kolmen vuoden rajan ja sen pidentäminen valtioneuvoston päätöksen mukaisesti tuo joustavuutta ja helpottaa tilapäistä suojelelun saaneiden ihmisten tilannetta, kun

heidän ei tarvitse muistaa uusia lupiaan niiden ollessa voimassa valtioneuvoston päätöksen mukaisesti.

Toisaalta tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneiden ihmisten suojelun tarve saattaa pitkittyä siten, ettei sitä enää olisi katsottavissa tilapäiseksi tarpeeksi. Sodan pitkittyessä paluun todennäköisyys laskee, mikä havaittiin esimerkiksi Jugoslavian sodan jälkeen. Tämä on tuotu esille esimerkiksi hallituksen esityksessä HE 135/2022 vp (Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kotoutumisen edistämisestä annetun lain ja kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta), jossa huomioitiin myös, että samaan tulee varautua ukrainalaisten kohdalla. Amnesty katsookin, että tilapäisen suojelun pitkittyessä tulisi mahdollistaa siirtyminen jatkuvien oleskelulupien piiriin.

Sen sijaan Amnesty ei kannata ehdotusta siitä, että valtioneuvosto voisi päättää niiden henkilöiden oleskelulupien päättymisestä jo aiemmin, jotka ovat muita kuin Ukrainan kansalaisia. Amnesty huomauttaa, että tilanne, jossa jo myönnettyjä oleskelulupia päätettäisiin päättää hallintopäätöksessä päätettyä aikaisemmin, olisi oikeudenhaltijoita kohtaan mielivaltaista ja ennakoimatonta.

Kyse on taannehtivasta puuttumisesta jo myönnettyihin oikeuksiin. Hallintolain 6 §:ssä säädetään hallinnon oikeusperiaatteista, joita ovat yhdenvertaisuus, suhteellisuus, objektiviteetti, tarkoitussidonnaisuus sekä luottamuksensuoja. Luottamuksensuojaperiaatteen mukaan hallinnon asiakkaalla on oikeus odottaa viranomaiselta oikeusjärjestyksen mukaista, ennakoitavaa ja johdonmukaista päätöksentekoa. Luottamuksensuojaperiaate toimii oikeusvarmuuden takeena.

Esitysluonnoksessa ei perustella, miksi taannehtiva puuttuminen myönnettyihin oleskelulupiin olisi tässä tapauksessa oikeutettua. Asiassa tulee huomioida, että kyse on ihmisistä, jotka ovat paenneet hyökkäyssotaa, joten heillä on oletettavasti yhtä lailla tarve tilapäiselle suojelulle kuin Ukrainan kansalaisilla. Tämä koskisi myös esitysluonnoksen mukaan vain noin 200 ihmistä eli kyse on hyvin pienestä määrästä ihmisiä, mutta heidän kohdallaan päätöksen vaikutus olisi kohtuuton. Lisäksi osa heistä saattaa olla kansalaisuudettomia, joten heidän kohdallaan paluu kansalaisuuden perusteella määrittyvään lähtövaltioon ei edes olisi mahdollista. Amnesty katsookin, ettei ole perusteita päättää jo myönnettyjä tilapäisiä oleskelulupia aikaisemmin.

Kunnioitavasti

Niina Laajapuro

Ihmisoikeustyön johtaja, Amnesty International Suomen osasto

Lisätietoja antaa: Kaisa Korhonen, oikeudellinen asiantuntija

Korhonen Kaisa
Amnesty International Suomen osasto